

KENDİ İŞİNİ KENDİ YAPSIN !

Hemen hemen bütün küçük çocuklar iş yaparken anne babalarına yardım etmekten büyük zevk alırlar. Fakat çoğunlukla da bu zevklerinden mahrum kalırlar. Çünkü yetişkinler bu isteğin çocuğun gelişimi için ne kadar önemli olduğunun farkında değildirler...

3 yaşındaki Meltem, annesi, babası ve bir erkek kardeşiyle yaşıyor. Teyzesi, kuzenleri ve dayısı da evlerine yakın bir yerde oturuyor. Meltem sürekli küçük kardeşi ve kuzenleriyle birlikte oynuyor. Fakat onun en büyük zevki, annesinin küçük kuaför dükkanında annesine ve çalışanlara yardım etmek. Eğer müşteriler rahatsız olmuyorsa, ki genellikle onun varlığı kimseyi rahatsız etmiyor, annesini iş yaparken izliyor ve bazı küçük işlerde ona yardımcı oluyor.

Meltem kuaför dükkanında bulunduğu süre içerisinde hiç bir zaman bir köşeye çekilip bebekleriyle oynamıyor.

Böyle bir olay genelde birçok insana tuhaf gelebilir. Belki de Meltem'in annesine kuaför dükkanında yardım edemeyeceği, yardımdan çok zarar vereceği veya ortalığı karıştıracağı inancında olan çok kişi vardır. Fakat gerçekte böyle bir şey söz konusu değil. Çünkü küçük Meltem kırılabilir eşyaları alırken veya fırçaları taşıırken o kadar marifetli davranıyor ki, herkes bunu hayranlıkla izliyor. Onun küçük parmakları nesnelere büyük bir ustalıklarla kavlıyor ve kullanıyor.

Genellikle her çocuk büyüklerine bu şekilde yardım etmekten çok zevk alır. Fakat her 3 yaş çocuğu bu denli mükemmel bir ince kas gelişimine sahip olamayabilir. Burada akla 'acaba Meltem'in bu becerisi nereden kaynaklanıyor?' Küçük kızın bu konuda özel bir yeteneği mi var? Yoksa onun bu becerisi, ona küçüklükten itibaren ince kaslarını, büyük kaslarını, sinirlerini ve duyu organlarını istediği gibi kullanmasına izin verilmesinden mi kaynaklanıyor?

YETİŞKİNLER ÇOCUKLARININ İLKLERİYLE GURUR DUYARLAR

Komşumuzun 11 aylık oğlunun destek almadan tek başına ayakta durduğu anı hiç unutamam. Önce bizim dikkatimizi çekmek için kendince sesler çıkardı, ardından tutunarak kendini yukarı çektiği sandalyeden elini bıraktı ve iki kolunu bize doğru uzattı. O anda ufaklığın yüzünde imkansız bir şeyi başarmanın sevinci vardı sanki.

Hangi yaşta olursa olsun, çocuklar zorlandıkları bir şeyi başardıklarında kendileriyle müthiş gurur duyarlar. "Eğer yapılan bu davranış, anne ve babaların onlardan bekledikleri bir şeyse ve başardıklarında gurur duyulup övülmüşlerse, kendileriyle gurur duymaları daha da çok artar." Özellikle çocuk sahibi olan kişiler,yeni bir gelişim aşamasında olan çocukların bu alanda ne kadar büyük bir inatla çalıştıklarını bilirler.

Böyle bir anda onların ne denli heyecanlı, zorlandıklarında nasıl sabırsız ve başardıklarında da ne kadar keyifli olduklarını çoğumuz farketmişizdir. Yetişkinler, bebeklerinin ilk gelişim ataklarında başarılı olduklarında müthiş bir keyif alır ve bununla gurur duyarlar.

YAŞ BÜYÜDÜKÇE ANNE BABANIN ENDİŞESİ ARTAR

Çocuğun ilk defa oturmaya, emeklemeye, ayakta durmaya, yürümeye, ilk sözcükleri söylemeye başlamasının yetişkinlere verdiği haz büyüktür. Fakat çocuk biraz büyüdüğünde onun deneme ve keşfetme merakı çoğu zaman büyükleri rahatsız etmeye başlar.

Bu dönemde çocuğun yaşadığı gelişim aşamaları, olumlu birer aşama olarak değil, daha çok tehlikeli olarak algılanır ve engellenir. Bu dönemde çocuğun özgürlüğünün ve özgüveninin oluşup gelişmesinde etkili olan deneme ve keşfetme eylemleri, hem kendimiz hem de bardak, tabak, müzik seti veya televizyonumuz için sadece birer tehlike olarak görülür.

DOĞAL GELİŞİM ENGELLENMEMELİ

Bütün bunların yanında, çocukların yaptığı her işi yardım almadan tek başına yapma, deneme, başarma isteği de farklı yönlerden çoğu insanı rahatsız eder. Örneğin, kendi kendine yemek yeme, giyinme, yıkanma gibi faaliyetleri çocuklar kendileri yapmak isterler. Fakat, birçok anne baba etraf kirlenir, dağılır ve bu işlem uzun sürer endişesiyle buna izin vermezler.

Çocuklar özellikle yetişkinlerin yaptığı her türlü işi taklit etmeyi ister ve bundan büyük bir keyif alırlar. Çünkü onların, her şeyi elleme ve nasıl çalıştıklarını keşfetme isteği doğal olarak bu dönemde ön plandadır.

NASIL DAVRANMALI ?

Bütün bu gelişimler yetişkinleri rahatsız etse de, aslında çocuk için çok önemli aşamalardır. Çocuğun gelişimi ve ileriki yıllarda nasıl olacağı, büyük oranda bizim böyle durumlarda gösterdiğimiz tutumla ilişkilidir. Yani, her şey çocuğumuzun doğal yapısında olan yapma ve keşfetme isteğine karşı nasıl davrandığımız sorusuna bağlıdır.

Temel olarak bunun için iki olasılık vardır:

Birincisi; yasaklar, uyarılar, dokunmak istediği eşyaları ortadan kaldırmak, onu azarlamak veya gerekirse cezalandırmak çocuğunuzun özel eşyalarınızdan uzaklaşmasını sağlayabilir. Ancak böyle bir tutum başarılı da olabilir başarısız da.

Eğer başarılı olursa, kısa veya daha uzun bir süre için, merakını sınırlamayı ve ilgi alanlarını bastırmayı bilen bir çocuğa sahip oluruz. Bu tip, otoriter, baskıcı ve engelleyici bir model yüzyıllarca sürmüş bir eğitim anlayışının temelinde vardır. Bununla birlikte çocuğu zarar verebileceği eşyalardan uzaklaştırma ve itaatkar olarak eğitime denemeleri ters tepki verebilir.

Çocuk, yetişkinlerin sürekli yasaklamaları, uyarmaları, dünyasını sınırlamaları ,engellemeleri ve sonuç olarak cezalandırmaları karşısında direnebilir. Bu yolla sürekli inatlaşan, karşı koyan ve en büyük zevki yetişkinleri kızdırmak olan bir çocuk yetiştirmiş oluruz.

Burada çocuğun bu şekilde davranmasının nedeni; onun sevgi ve ilgi gereksinimi dışında, kendi isteği, düşüncesi ve elleriyle bir şeyler yaratma, keşfetme ihtiyacını giderme olanağının ellerinden alınmasıdır.

İkinci olasılıkta; çocuğumuzun temel ihtiyacı olan dış dünyayı keşfetme isteğine, becerilerini deneme ve geliştirmesine; kafasını, bacıklarını ve ellerini kullanmasına kendisiyle gurur duyabilecek bir şeyler yapmasına olanak tanıyabiliriz.

Çocuğuna böyle bir aşamada zaman ve sabır göstererek destek veren bir kişi ona şu duyguyu verir; Bir kez dene, yapmaya çalış, belki başarabilirsin! Bu duygu çocuğun gelecek yaşantısında da olumlu sonuçlar yaratacaktır.

Çocukların yaptığı bir işte veya keşfetme anında yetişkinlerin dikkat etmeleri gereken noktalar; sakın bir şekilde beklemek, korku ve sabırsızlığı bastırmak ve sadece gerekli olduğu durumlarda müdahale etmektir. Örneğin çocuk eğer ayaklı bir lambanın düğmesini deniyorsa, sadece bir kenarda durup, çocuğun lambanın kablosunu çekip devirme olasılığı karşısında hazır olmak yeterlidir.

ÇOCUK DENEYEREK ÖĞRENİR

Bütün bunlarla birlikte, çocuğun masada duran dolu bardakları veya kırılacak nesnelere ellemesinin yasaklanması da çok fazla olumlu sonuçlar getirmeyecektir. Bunun için şöylebir örnek verilebilir;

İki yaşında bir kız çocuğu annesiyle birlikte bir markete alışverişe gider. Çocuk annesiyle birlikte reyonların arasında gezerken, eline bir cam kavanoz alır. Küçük kız elinde tuttuğu cam kavanozu incelerken, onu birden elinden düşürür ve kavanoz kırılır. Kız, kavanozun kırılması karşısında korkmuştur. Bu nedenle annesinin bacıklarına sarılır ve "Kırıldı, kırıldı" diye bağırır.

Fakat anne çocuğuna bağırarak yerine "Bak ne oldu!" der. Markette çalışan bir görevli gelir ve kırık camları yerden temizlemeye başlar. Bu sırada anne de görevliye camları toplamasında yardımcı olur. Ardından anne-kız alışverişlerine devam etmek üzere başka reyonlara doğru ilerler. Fakat küçük kız iyice uzaklaşana kadar kırık camların bulunduğu yere bakar.

Burada bazı kişiler çocuğun cezalandırılmasının daha iyi olduğunu düşünebilir. Fakat küçük kızın annesi bunu tercih etmemiştir. Çünkü kız zaten kavanozu düşürerek kırıldığından dolayı çok üzülmiştir. Annesi, sakinliğiyle kızının bu sahneyi rahatça izlemesini sağlamıştır. Büyük ihtimalle bu kız bir daha markete gittiğinde asla cam kavanozları eline almayacaktır ya da aldığı daha dikkatli olacaktır.

Eğer anne çocuğunu cezalandırırsaydı, çocuk tepki olarak ağlayacak, belki kendini yerlere atacak ve sonunda yine annesi tarafından teselli edilecekti.

Çocuğun yaptığı bir hata karşısında, hemen elinden işi alıp düzeltmek doğru olmaz. Çocuk yaptığı yanlış kendisi düzeltmesini bilmeli. Bir şeye zarar vermiş olan çocuk, o hasarı temizlemek için yardım etmeli. Eğer çocuğun yaşı bunun için çok küçükse, o zaman yapılan işi sonuna kadar izlemesine izin verilmeli ki yaptığı hatanın ne gibi sonuçlar doğurduğunu anlasın.

Fakat bütün bunların gerçekleşmesi için, çocuğu azarlamak da yanlış olurdu. Çünkü böyle bir durumda çocuklar kendilerini hemen suçlu hissederler ve ağlamaya başlarlar. Ağlayan bir çocuk da ne olayı izleyebilir, ne de yardım edebilir. Onun sadece teselli edilmeye ihtiyacı vardır.